

ภาษาในกฎหมายลักษณะอาญา กับประมวลกฎหมายอาญา: การศึกษาเชิงเปรียบเทียบต่างสมัย¹

LANGUAGE IN THE CRIMINAL CODE (1908) AND THE CRIMINAL
CODE (1956): A DIACHRONIC STUDY

สุกัญญา สุวิทย์รัตน์²

บทคัดย่อ

สังคมในแต่ละยุคสมัยที่มีการร่างกฎหมายบังคับใช้ มีความแตกต่างกันมากบ้างน้อยบ้างในด้านต่างๆ เช่น ด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และระบบการศึกษา ภาษาซึ่งเป็นถ้อยคำสำนวนที่ปรากฏใช้อยู่ในกฎหมายในแต่ละสมัยจึงมีความแตกต่างกัน ด้วยเพราะแนวความคิด ความเชื่อ และวิถีชีวิตของคนในสังคม ย่อมมีอิทธิพลต่อการใช้ภาษาในทุกรูปแบบ รวมถึงภาษากฎหมายด้วย

บทความนี้เป็นการศึกษาเชิงเปรียบเทียบต่างสมัยเพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้คำ วลี และถ้อยคำสำนวนกับบริบททางการเมือง สังคมและวัฒนธรรมของประมวลกฎหมายข้อมูลเก็บจากกฎหมายลักษณะอาญานับประกาศใช้ใน ร.ศ. 127 (ค.ศ. 1908) และประมวลกฎหมายอาญา ประกาศใช้โดยพระราชบัญญัติให้ใช้ใน พ.ศ. 2499 (ค.ศ. 1956) โดยไม่รวมส่วนที่แก้ไขเพิ่มเติมภายหลัง

¹ กิตติกรรมประกาศ : บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของผลการวิจัยเรื่อง “ภาษาในกฎหมายลักษณะอาญา กับประมวลกฎหมายอาญา : การศึกษาเชิงเปรียบเทียบต่างสมัย” ผู้วิจัยขอขอบพระคุณศาสตราจารย์อานันท์ กรัยวิเชียร และรองศาสตราจารย์ ดร.ก้องกาญจน์ เทพกาญจนา ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

² ครุศาสตร์บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตพิษณุโลก, Master of Science In Management, the University of Saint Mary, Kansas ประเทศสหรัฐอเมริกา, นิสิตปริญญาเอก ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าภาษาที่ใช้ในกฎหมายสามารถสะท้อนให้เห็นความแตกต่างของสภาพสังคมและระบอบการปกครองของสังคมนั้นได้ เช่น ภาษาในกฎหมายลักษณะอาญาสะท้อนให้เห็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์และระบบชนชั้นทางสังคมที่ชัดเจน ส่วนภาษาในประมวลกฎหมายอาญาสะท้อนสถานะของพระมหากษัตริย์ที่ทรงอยู่ใต้รัฐธรรมนูญและความเท่าเทียมกันของสังคม

คำสำคัญ : ภาษากฎหมายไทย, ประมวลกฎหมายอาญา, การศึกษาเปรียบเทียบภาษาเชิงต่างสมัย

Abstract

Throughout history, the human society with legal foundation as an integral part has undergone political, economic and educational changes. The use of legal language is but one aspect that changes through the ages. The thoughts, beliefs and way of life are some of the factors influencing the use of language, including legal language.

The aim of this comparative study is to analyze the relationship between the use of language, with focus on terms of words and phrase usage, and environmental factors, with emphasis on political, social and cultural contexts. The Criminal Code (enacted in 1908) and the Criminal Code (enacted in 1956) have been used for this study, excluding all their amendments.

The results of the study show that the social and political environments of each era influenced the use of language in law. For example, in the 1908 Criminal Code the power of the King is pronounced, whereas in the 1956 Criminal Code, the constitutional monarchy and social equality are more evident.

Key words : THAI LEGAL LANGUAGE, CRIMINAL CODE, A DIACHRONIC STUDY

1. บทนำ

“กฎหมาย” เป็นกฎเกณฑ์ที่ใช้เพื่อกำหนดความประพฤติของคนในสังคมให้ปฏิบัติตาม และกำหนดโทษผู้ฝ่าฝืน เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม กฎหมายที่ใช้อยู่ในแต่ละสังคม มีความแตกต่างกันไปตามพัฒนาการของสังคมนั้นๆ การจะพิจารณาถึงพัฒนาการของกฎหมาย จึงต้องพิจารณาควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคม (มานิตย์ จุมปา, 2551: น.6 - 7)

กฎหมายเป็นกลไกสำคัญกลไกหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงในสังคม ทั้งนี้เพราะการจัดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับราษฎร และระหว่างราษฎรด้วยกันเองใหม่ล้วนต้องอาศัยการออกกฎหมายเพื่อบังคับใช้ทั้งสิ้น (กิตติศักดิ์ ปกรติ, 2546: น.33 - 40) กฎหมายจึงมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงทุกขั้นตอน การใช้ภาษาในกฎหมายมีความสำคัญเช่นเดียวกัน นักกฎหมายให้ความสำคัญกับภาษามากเพราะกฎหมายเป็นกฎข้อบังคับแก่คนทั่วไปและมีผลกระทบต่อคนในสังคมไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง อาจเป็นเสรีภาพ สถานะของบุคคล กิจการ ทรัพย์สิน หรือแม้แต่ชีวิตของบุคคลได้ (มีชัย ฤชุพันธุ์, ม.ป.ป.: น.1) คนทั่วไปจึงต้องอ่านและทำความเข้าใจกฎหมายและสื่อกลางที่สำคัญที่ใช้แสดงตัวบทกฎหมายก็คือ ภาษานั้นเอง (ธานินทร์ กรวิเชียร, 2550: น.1)

ภาษากฎหมายมีการเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละช่วงเวลาโดยปัจจัยต่างๆ นอกจากสภาพสังคมแล้ว ปัจจัยที่มีผลต่อภาษาที่ใช้ร่างกฎหมายอีกปัจจัยหนึ่งได้แก่ รูปแบบการปกครอง มีงานวิจัยเกี่ยวกับภาษากฎหมายพบว่า รูปแบบการปกครองมีผลต่อภาษาที่ใช้ร่างกฎหมาย แม้ว่าคุณลักษณะที่สำคัญยิ่งของภาษากฎหมายจะได้แก่ความถูกต้องและกระชับ แต่ในรัฐ (ประเทศ) ที่มีความเป็นประชาธิปไตยน้อยจะร่างกฎหมายตามวัตถุประสงค์ของผู้มีอำนาจฝ่ายปกครองซึ่งจะเลือกใช้ภาษาที่ชัดเจนเมื่อต้องการให้มันใจว่าคนในปกครองจะเข้าใจคำสั่งของตนและจะเลือกใช้ภาษาที่คลุมเครือและกำกวมเมื่อต้องการให้คนไม่เข้าใจกระชับในกฎหมาย สภาพของสังคมมีผลต่อลักษณะภาษาที่ร่างกฎหมายเช่นกัน สังคมที่มีความซับซ้อนเช่นสังคมสมัยใหม่ที่มีความซับซ้อนมากขึ้นอย่างต่อเนื่องมีความต้องการระบบกฎหมายและกฎเกณฑ์ที่มีความเฉพาะและมีความพิเศษมากขึ้น ทำให้เกิดการใช้ศัพท์เฉพาะของกฎหมายใหม่ๆ เพิ่มมากขึ้น เพื่อรองรับกับเหตุการณ์ใหม่ๆ (Mattila, 2006: p.65 - 99)

ประมวลกฎหมายไทยที่ร่างขึ้นอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองฉบับหนึ่งได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญาซึ่งประกาศใช้เมื่อ พ.ศ. 2499 และภาษากฎหมายที่ร่างขึ้นหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองฉบับนี้ ยังไม่มีผู้ศึกษาในเชิงเปรียบเทียบต่างสมัยให้เห็นถึงความเกี่ยวโยงของรูปภาษาที่สะท้อนจากสภาพสังคมและรูปแบบการปกครองเลย งานที่ศึกษาภาษากฎหมายเชิงเปรียบเทียบต่างสมัยที่พบ เช่น งานของ กอบพร จันทนาคร (2530) ซึ่งศึกษาเปรียบเทียบภาษาในกฎหมายตราสามดวงและภาษาในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับตรวจชำระใหม่ปี พ.ศ. 2519 และงานของสุนีย์ สิลาพรพินิจ (2546) ซึ่งศึกษาเปรียบเทียบการใช้คำในกฎหมายอาญาสมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา และสมัยปัจจุบัน ต่างก็ศึกษาภาษากฎหมายในเรื่องรูปแบบของภาษาว่ามีลักษณะคล้ายคลึง หรือแตกต่างกันอย่างไรในด้าน การใช้คำ ลำนวน วลี

และโครงสร้างประโยค แต่ไม่ได้เชื่อมโยง หรือสะท้อนให้เห็นสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมของภาษาในยุคนั้น ๆ แต่อย่างใด

การศึกษาภาษากฎหมายเชิงเปรียบเทียบต่างสมัยของกฎหมายลักษณะอาญาและประมวลกฎหมายอาญาจะสะท้อนให้เห็นสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมผ่านภาษาของยุคนั้น ๆ เนื่องด้วยประมวลกฎหมายทั้งสองฉบับร่างขึ้นในบริบททางสังคมและปัจจัยแวดล้อมที่ต่างกันคือ การเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่ระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขซึ่งมีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายประการ เช่น การเลิกระบบเจ้าขุนมูลนาย การปรับเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และฐานะของบุคคลในสังคมจาก สภาพสังคมที่เปลี่ยนไปเพราะประชาชนมีความตื่นตัวในสิทธิและความเสมอภาคทำให้ข้อกฎหมายในกฎหมายลักษณะอาญาที่เดิมเป็นปัญหาขัดแย้งในสังคมไทยได้เปลี่ยนไป เช่น การรับหลักการผิดเดียวเมียเดียวตามแบบกฎหมายสมัยใหม่ไม่ถึงกับกำหนดว่าถ้าใครฝ่าฝืนจะถือเป็นความผิดอาญาเพราะจะเกิดปัญหามากเนื่องเพราะในสังคมไทยขณะนั้นคนส่วนหนึ่งยังปรับเปลี่ยนความคิดไม่ทัน (แสวง บุญเฉลิมวิภาส, 2543: น.266 - 267) ซึ่งหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองมีการยอมรับแนวความคิดผิดเดียวเมียเดียวเพราะตระหนักในความเสมอภาคระหว่างชายหญิงจึงทำให้ข้อกฎหมายกำหนดบังคับใช้เคร่งครัดขึ้นและมีคำศัพท์เรื่องการจดทะเบียนสมรสเกิดขึ้น เป็นต้น

2. ภาษากฎหมาย

ภาษากฎหมายจัดอยู่ในประเภทภาษาเฉพาะ (sublanguage) ซึ่งเป็นภาษาที่ใช้เฉพาะคนในวงอาชีพเดียวกัน เพื่อจุดประสงค์เฉพาะ คือเป็นภาษาที่ใช้ในวงการนักกฎหมายเพื่อการทำกิจกรรมทางกฎหมายหรือนิติกรรมต่าง ๆ เนื้อหามีขอบเขตจำกัด โดยมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเฉพาะกับเรื่องของกฎหมาย และบังคับใช้กฎหมาย ลักษณะภาษาในกฎหมายมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากภาษาทั่วไป มีข้อกำหนดเกี่ยวกับคำศัพท์ และโครงสร้าง มีไวยากรณ์ลักษณะเฉพาะ และมีการตีความหมายเฉพาะแบบเช่นกัน

3. คำศัพท์เฉพาะทางกฎหมาย

ภาษากฎหมายต้องมีการบัญญัติศัพท์เฉพาะและการนิยามศัพท์ เพื่อกำหนดความหมายของคำ เมื่อมีการใช้คำทั่วไปในความหมายพิเศษ เพราะการบัญญัติศัพท์และการให้คำนิยามศัพท์นี้มีขึ้นเพื่อให้คำหรือสำนวนที่ใช้มีความหมายเฉพาะสำหรับใช้อธิบายหลักกฎหมายซึ่งเป็นคุณลักษณะประการสำคัญของภาษาภาษานั้นคือความแน่นอนของกฎหมาย ทั้งนี้เพื่อเป็นการช่วยไม่ให้เกิดความคลาดเคลื่อนที่เข้าใจไม่ตรงกัน และเพื่อไม่ให้ศาลหรือผู้ใช้กฎหมายเกิดความสับสนในการตีความกฎหมาย (ธานินทร์ กรัยวิเชียร, 2550: น.108 - 112) คำศัพท์เฉพาะทางกฎหมายในวงการกฎหมาย แบ่งเป็น 2 ประเภทดังนี้

3.1 ศัพท์กฎหมาย (legal terms)

ในภาษากฎหมายจะมีศัพท์ที่ใช้เฉพาะ และมีความหมายเฉพาะในทางกฎหมาย เช่น คำว่า “นิติกรรม” “กรรมสิทธิ์” “สิทธิเรียกร้อง” “บุริมสิทธิ์” “ทรัพย์สิ้น” เป็นต้น คำศัพท์เฉพาะนี้เป็นคำศัพท์ที่บัญญัติขึ้นโดยนักนิติศาสตร์ที่มีหน้าที่ในการร่างกฎหมายเพื่อใช้กับหลักกฎหมายใหม่ๆ (ธานินทร์ กรียวิเชียร, 2550: น.47)

3.2 คำที่มีความหมายจำเพาะ (words of art)

คำศัพท์อีกประเภทเป็นคำศัพท์ที่เกิดจากการนำคำที่ใช้กันอยู่ในภาษาธรรมดา มาใช้ในการกฎหมายโดยการนิยามศัพท์ให้มีความหมายเฉพาะที่ต่างไปจากความหมายธรรมดา หรือเรียกว่า “ความหมายจำเพาะ” คำที่มีความหมายจำเพาะเป็นคำที่มีลักษณะพิเศษ มีความหมายไม่ตรงกับความหมายธรรมดา ข้อสังเกตสำหรับคำที่มีความหมายจำเพาะมี 2 ประการ คือ การใช้คำโดยการนิยามศัพท์และการใช้คำโดยประเพณี เช่นคำว่า “ป่า” ที่ปรากฏในพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 มาตรา 4 มีการกำหนดไว้ในแผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกา ว่าจากจุดนั้นถึงจุดนั้นให้ถือว่าเป็นป่า แม้ในบริเวณดังกล่าวจะไม่ปรากฏว่ามีต้นไม้เลยแม้แต่ต้นเดียวก็ตาม เป็นการให้คำนิยามศัพท์ ส่วนตัวอย่างการใช้โดยประเพณีที่เห็นได้ชัดที่สุด ได้แก่ ศัพท์กฎหมายคำว่า “แก้ไขเพิ่มเติม” ซึ่งใช้เมื่อมีกฎหมายที่ออกมาเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายฉบับที่ออกมาก่อนแล้ว มีความหมายว่ากฎหมายฉบับหลังเปลี่ยนแปลงบัพัญญัติของกฎหมายฉบับที่ออกมาบางส่วน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้ อาจจะมีแต่การแก้ไข ไม่มีการเพิ่มเติมเลย หรือกลับกันมีแต่การเพิ่มเติมไม่มีการแก้ไข หรือไม่มีทั้งการแก้ไขหรือเพิ่มเติมแต่เป็นเพียงการตัดข้อความออกบางส่วน ก็ยังคงต้องใช้ศัพท์กฎหมาย “แก้ไขเพิ่มเติม” อันมีความหมายจำเพาะอยู่นั่นเอง (ธานินทร์ กรียวิเชียร และวิชา มหาคุณ, 2548: น.187)

4. วิวัฒนาการของภาษากฎหมายไทย

ภาษากฎหมายไทย มีการเปลี่ยนแปลงด้านการใช้คำ วลี และถ้อยคำสำนวนที่เกิดจากปัจจัยทางสังคมและการปกครองมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย กฎหมายในสมัยสุโขทัยนิยมใช้คำไทยแท้เป็นส่วนมาก และไม่มีการใช้คำราชาศัพท์ ทั้งนี้เพราะสังคมในสมัยสุโขทัยไม่ซับซ้อน การปกครองอยู่ในลักษณะ พ่อปกครองลูก ภาษากฎหมายในสมัยนี้จึงมีลักษณะเหมือนข้อบังคับในครอบครัว นั่นคือ มีลักษณะเข้าใจง่าย ไม่ยุ่งยากซับซ้อน (พัชรินทร์ เปี่ยมสมบุรณ์, 2517: น.5 - 6) ตัวอย่างเช่นหลักศิลาจารึก หลักที่ 1 ด้านที่ 1 เรื่องการค้าขาย

“....เมื่อชั่วพ่อขุนรามคำแหง เมืองสุโขทัยนี้ดี เจ้าเมืองบเอาจากอบในไพร่ลู่ทาง....ใครจัก
ใคร่ค้าม้าค้า ใครจักใคร่ค้าเงินค้ำทองค้ำ ไพร่ฟ้าหน้าใส”

(ขุนประเสริฐมาตรา, 2507: น.106 อ้างถึงใน พัทธินทร์ เปี่ยมสมบูรณ์, 2517: น.5)

ในสมัยกรุงศรีอยุธยาภาษากฎหมายเริ่มมีลักษณะคล้ายกับภาษาในวรรณคดีขึ้นสูง มีการใช้คำคล้องจอง การใช้คำฟุ่มเฟือย และมีคำศักดิ์สิทธิ์รวมถึงคำราชาศัพท์ปรากฏอยู่จำนวนมาก ทั้งนี้เพื่อให้กฎหมายดูเป็นของศักดิ์สิทธิ์เฉพาะเจ้านายและขุนนางชั้นสูงตามความเชื่อว่า พระมหากษัตริย์เป็นสมมุติเทพ (พัธินทร์ เปี่ยมสมบูรณ์, 2517: น.14) ตัวอย่างเช่นใน พระไอยการลักพาลูกเมียท่าน สมัยรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1

“....จึงสมเด็จพระมพิตรพระพุทธิเจ้าอยู่หัว เสด็จมุดตากฤตยาในเนลียง..มีพระราชโองการ
พิพากษาด้วยพฤตมามาตราษมลตรีทั้งหลายว่า...สู่จะบังคับให้ผู้ใดไถ่เอาเมียแก่ผู้ขาย ลียยังยาก”

(พระวรภักดีพิบูลย์, 2495: น.30 อ้างถึงใน พัทธินทร์ เปี่ยมสมบูรณ์, 2517: น.14)

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นมีการประมวลกฎหมายจากสมัยอยุธยาโดยให้ชื่อว่า กฎหมายตราสามดวง ต่อมาในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีอิทธิพลของต่างประเทศเข้ามามีบทบาทต่อคนในสังคมและส่งผลกระทบทางความคิดแก่คนในสังคมเป็นอย่างมาก ภาษากฎหมายมีการเปลี่ยนแปลงจากสำนวนโวหารและถ้อยคำอย่างโบราณแท้ มาเป็นภาษาเรียบง่ายที่ประชาชนทั่วไปเข้าใจได้มากขึ้น

การปฏิรูประบบกฎหมายและการศาลไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 ทำให้มีการปฏิรูปภาษากฎหมายตามไปด้วย โวหารสำนวนและถ้อยคำในภาษาจากลักษณะวรรณคดีเปลี่ยนมาเป็นลักษณะวิชาการ ซึ่งเห็นได้จากกฎหมายลักษณะอาญา (ค.ศ. 1908) ซึ่งเป็นประมวลกฎหมายอาญานับแรกของไทยเกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 มีตัวบทมาตราทั้งสิ้น 340 มาตรา กฎหมายลักษณะอาญานับนี้ถูกยกเลิกไป โดยประมวลกฎหมายอาญาซึ่งเริ่มร่างในปี พ.ศ. 2479 ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยและประกาศใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2499 (ค.ศ. 1956) จนถึงปัจจุบัน โดยเหตุผลในการยกร่างคือ เพื่อให้สอดคล้องกับระบอบการปกครองและพฤติการณ์ของบ้านเมืองที่ได้เปลี่ยนแปลงไปโดย มีแนวคิดใหม่ๆ เกี่ยวกับ สิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพของประชาชนและความเสมอภาคเกิดขึ้น ประมวลกฎหมายอาญานี้มีตัวบทบัญญัติทั้งสิ้น 398 มาตรา

5. ภาษาสะท้อนสภาพสังคม ระบบการปกครอง และระบบชนชั้นในสังคม

จากการศึกษาเปรียบเทียบประมวลกฎหมายอาญาทั้ง 2 ฉบับ พบว่าการใช้คำ วลี และถ้อยคำสำนวน สะท้อนให้เห็นความแตกต่าง 3 ประการ ได้แก่ ความแตกต่างของ สภาพสังคม ระบบการปกครอง และระบบชนชั้นในสังคม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

5.1 การใช้คำ วลี และถ้อยคำสำนวนสะท้อนให้เห็นความแตกต่างของสภาพสังคม

การใช้ถ้อยคำสำนวนในภาษากฎหมาย สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมในสมัยนั้นๆ ได้ เพราะกฎหมายส่วนใหญ่บัญญัติขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม เมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป มีสิ่งที่ไม่เคยมีมาโดยชนบธรรมเนียมเก่านั้น ก็ต้องมีการบัญญัติกฎหมายขึ้น ตัวอย่างเช่น กฎหมายว่าด้วยการดำเนินธุรกิจแบบใหม่ๆ เช่น ธนาคาร กฎหมายจราจร กฎหมายป่าไม้ เป็นต้น (กิตติศักดิ์ ปรกิต, 2546: น.84 - 85) หรือการสูญหายไปของคำศัพท์เฉพาะทางกฎหมายเนื่องจากไม่มีความจำเป็นต้องใช้อีก เช่น คำว่า “แกงไต” และ “ไพร่บ้านพลเมือง” เป็นต้น

การบัญญัติศัพท์ใหม่ในประมวลกฎหมายอาญา และการเลิกใช้ศัพท์กฎหมายเดิมในกฎหมายลักษณะอาญา แสดงให้เห็นว่าสังคมได้มีการเปลี่ยนแปลงไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

5.1.1 ประมวลกฎหมายอาญามีการบัญญัติศัพท์กฎหมายใหม่ เพื่อใช้อธิบายหลักกฎหมายใหม่ว่าด้วยการดำเนินธุรกิจแบบใหม่ๆ เช่น คำว่า “พันธบัตรรัฐบาล” “ใบหุ้น” “ใบหุ้นกู้” ซึ่งเป็นศัพท์ที่บัญญัติขึ้นใช้เพื่อธุรกรรมทางการเงินในสังคมใหม่ ที่แตกต่างจากสมัยที่ใช้กฎหมายลักษณะอาญา

ตัวอย่างที่ 1 คำว่า “พันธบัตรรัฐบาล”

มาตรา 240 ผู้ใดทำปลอมขึ้นซึ่งเงินตรา ไม่ว่าจะปลอมขึ้นเพื่อให้เป็นเหรียญกระษาปณ์ ธนบัตรหรือสิ่งอื่นใด ซึ่งรัฐบาลออกใช้หรือให้อำนาจให้ออกใช้หรือทำปลอมขึ้นซึ่งพันธบัตรรัฐบาล หรือใบสำคัญสำหรับรับดอกเบี้ยพันธบัตรนั้น...

พันธบัตรรัฐบาล หมายถึงหนังสือตราสารอันเป็นหลักฐานในการกู้ที่รัฐบาลเป็นผู้กู้ซึ่งประทับตราและออกโดยรัฐบาล

ตัวอย่างที่ 2 คำว่า “ใบหุ้น” “ใบหุ้นกู้”

มาตรา 266 ผู้ใดปลอมเอกสารดังต่อไปนี้ (1) เอกสารสิทธิอันเป็นเอกสารราชการ (2) พันຍักรรรม (3) ใบหุ้น ใบหุ้นกู้ หรือใบสำคัญของใบหุ้นหรือใบหุ้นกู้หรือ (4) ตัวเงิน ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาท

ใบหุ้น หมายถึงหนังสือตราสารอันเป็นหลักฐานในการถือหุ้น ซึ่งประทับตราและออกโดยบริษัทจำกัด (ประสิทธิ์ แสนศิริ, 2504: น.155)

ใบหุ้นกู้ หมายถึงเอกสารที่ทางราชการ หรือองค์การ หรือบริษัทจำกัดออกให้แสดงว่าเป็นผู้ถือเป็นเจ้าหนี้โดยให้กู้เงินจำนวนเท่านั้นเท่านั้น ระบุกำหนดจ่ายคืนและดอกเบี้ยด้วย (ประสิทธิ์ แสนศิริ, 2504: น.156)

5.1.2 ประมวลกฎหมายหมายอาญามีการบัญญัติศัพท์กฎหมายใหม่ เพื่อใช้อธิบายหลักกฎหมายใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงแนวความคิดและค่านิยมของสังคม เช่น ค่านิยมใหม่เรื่องบุคคลมีสิทธิเท่าเทียมกัน เช่น คำว่า “คู่สมรส” “ราษฎร”

ตัวอย่างที่ 3 คำว่า “คู่สมรส”

มาตรา 333 ความผิดในหมวดนี้เป็นความผิดอันยอมความได้ ถ้าผู้เสียหายในความผิดฐานหมิ่นประมาทตายเสียก่อนร้องทุกข์ ให้บิดามารดา คู่สมรส หรือบุตรของผู้เสียหายร้องทุกข์ได้ และให้ถือว่าเป็นผู้เสียหาย

คู่สมรส ปรากฏใช้ในประมวลกฎหมายอาญา แต่ไม่พบในกฎหมายลักษณะอาญา คำว่า “คู่สมรส” แสดงถึงการไม่แบ่งแยกความเป็นหญิงหรือชายซึ่งต่างจากคำว่าสามีหรือภรรยาที่ใช้ในกฎหมายลักษณะอาญา โดยถือว่าต่างฝ่ายต่างเป็นคู่สมรสของกันและกัน และต่างก็มีคู่สมรสได้เพียงคนเดียว ทั้งนี้ หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง สภาพสังคมปรับเปลี่ยนไป หญิงซึ่งเป็นภรรยา ได้รับการยอมรับทางกฎหมายในการมีสิทธิเป็นภรรยาของชายนั้นเพียงคนเดียว มิใช่หลายคนเช่นสมัยก่อน และต้องมีหลักฐานการจดทะเบียนด้วย (ดุลยการณ์ กรณธ์แสง, 2537: น.145)

ตัวอย่างที่ 4 คำว่า “ราษฎร”

มาตรา 114 ผู้ใดสะสมกำลังพลหรืออาวุธ ตระเตรียมการอื่นใด หรือสมคบกัน เพื่อเป็นกบฏ หรือยุยงราษฎรให้เป็นกบฏหรือรู้ว่ามีผู้จะเป็นกบฏ แล้วกระทำการใดอันเป็นการช่วยปกปิดไว้ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี (ประมวลกฎหมายอาญา)

ตัวอย่างที่ 5

มาตรา 102 ผู้ใดพยายามจะก่อการขบถ แลมันสะสมกำลังหรือเครื่องศาสตราวุธก็ดี หรือตระเตรียมการ หรือสมคบกันคิดการเพื่อจะขบถประทุษร้ายก็ดี หรือยุยงไพร่บ้านพลเมือง จะให้เป็นขบถก็ดี แลผู้ใดรู้ว่ามีคนคิดประทุษร้ายต่อพระราชอาณาจักร มันช่วยปกปิดไม่เอาความ ไปร้องเรียนขึ้นก็ดี ท่านให้ลงอาญาจำคุกมันตั้งแต่สามปีขึ้นไป จนถึงสิบห้าปี แลให้ปรับตั้งแต่ ห้าร้อยบาทขึ้นไปจนถึงห้าพันบาท ด้วยอีกโทษหนึ่ง (กฎหมายลักษณะอาญา)

คำว่า “ราษฎร” มีการนิยามความหมาย ว่าหมายถึง บุคคล ซึ่งมีสัญชาติของประเทศใด ประเทศหนึ่ง มีภาระหน้าที่ คือ จงรักภักดีต่อประเทศนั้นๆ และมีสิทธิเสรีภาพ เป็นผู้มีอำนาจ อธิปไตย สามารถใช้อำนาจอธิปไตยในการปกครองประเทศ เช่น วิธีการเลือกตั้ง (อุทัย ศุภนิติย์, 2526: น.264) โดยคำว่า ราษฎรนี้ ใช้แทนคำเดิมว่า “ไพร่บ้านพลเมือง” ในมาตรา 102 ของกฎหมายลักษณะอาญา การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่แสดง ให้เห็นถึงความเท่าเทียมกันของบุคคลในสังคมยุคหลังการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองอย่าง หนึ่ง

5.1.3 กฎหมายลักษณะอาญามีการสูญหายไปของศัพท์บัญญัติ เช่น คำว่า “แกงไต” เป็นต้น

ตัวอย่างที่ 6 คำว่า “แกงไต”

มาตรา 6 (21) ลายมือนั้น ท่านหมายความว่าทั้งที่ลงชื่อเป็นตัวอักษรและลงแกงไต ลายนี้ว่า มือเป็นเครื่องหมายตัวอักษรชื่อ ซึ่งบุคคลไม่รู้หนังสือเขียน

แกงไต คือ รอยกากบาทหรือขีดเขียน ซึ่งบุคคลไม่รู้หนังสือขีดเขียนไว้เป็นสำคัญ เนื่องจาก สมัยโบราณ คนอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้เป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น เวลาทำหนังสือสัญญา จึงใช้วิธี ลงแกงไตลายมือต่อกัน ต่อมา ยกเลิกใช้ไปเนื่องจากคนได้รับการศึกษาเล่าเรียน และสามารถ จะลงลายมือชื่อของตนเองได้ (อุทัย ศุภนิติย์, 2526: น.68 - 70)

การบัญญัติศัพท์ใหม่ เช่นคำว่า “พันธบัตรรัฐบาล” “ศาลชั้นต้น” “คู่สมรส” “ราษฎร” และ การเลิกใช้ศัพท์คำว่า “แกงไต” เหล่านี้ต่างก็สะท้อนให้เห็นว่า สภาพสังคมได้มีการเปลี่ยนแปลง ไป มีสิ่งใหม่ๆ เกิดขึ้น เช่นมีธุรกรรมทางการเงินแบบตะวันตกเกิดขึ้น สังคมมีความเท่าเทียมกัน คำว่า “คู่สมรส” สะท้อนให้เห็นว่า ทศนคติเรื่องชายเป็นใหญ่ในสังคม ได้ปรับเปลี่ยนไปสู่ความเท่า เทียมกันของหญิงและชาย การใช้คำว่า “ราษฎร” แทนคำว่า “ไพร่บ้านพลเมือง” แสดงให้เห็นถึง ความเท่าเทียมกันของคนในสังคม การเลิกใช้คำศัพท์ที่ปรากฏในกฎหมายลักษณะอาญา เช่น คำว่า “แกงไต” สะท้อนให้เห็นว่า ประชาชนมีความรู้ อ่านออกเขียนได้มากขึ้น จากการมีระบบ การศึกษาที่ดีและแพร่หลายทั่วถึงขึ้น การศึกษาไม่ได้จำกัดอยู่แต่เฉพาะสังคมของฝ่ายปกครอง เท่านั้น เป็นต้น

5.2 การใช้คำ วลี และถ้อยคำสำนวนสะท้อนให้เห็นความแตกต่างของระบอบการปกครอง

การใช้ถ้อยคำสำนวน ในประมวลกฎหมายทั้งสองฉบับสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างของระบอบการปกครองขณะที่มีการร่างกฎหมายฉบับนั้น

กฎหมายลักษณะอาญา ยกร่างและประกาศใช้ในสมัยที่ประเทศมีการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ พระมหากษัตริย์เป็นผู้ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจเด็ดขาดในการปกครองประเทศ รวมถึงการวินิจฉัยชี้ขาดอรรถคดี ด้วยพระองค์เอง (ธานินทร์ กรัยวิเชียร, 2511: น.63) การใช้ถ้อยคำที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์ และการปกครอง จึงมีความแตกต่างจากการใช้ถ้อยคำในประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งยกร่างและประกาศใช้หลังจากมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง การใช้ถ้อยคำสำนวนที่สะท้อนให้เห็นความแตกต่างของระบอบการปกครอง มีดังนี้

5.2.1 ประมวลกฎหมายอาญามีการบัญญัติศัพท์กฎหมายใหม่ เพื่อใช้อธิบายหลักกฎหมายใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครอง เช่น คำว่า “รัฐธรรมนูญ” “อำนาจนิติบัญญัติ” “อำนาจบริหาร” “อำนาจตุลาการแห่งรัฐธรรมนูญ” “ศาลชั้นต้น” เป็นต้น

ตัวอย่างที่ 7 คำว่า “รัฐธรรมนูญ” “อำนาจนิติบัญญัติ” “อำนาจบริหาร” “อำนาจตุลาการแห่งรัฐธรรมนูญ”

มาตรา 113 ผู้ใดใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย เพื่อ

(1) ล้มล้างหรือเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ

(2) ล้มล้างอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร หรืออำนาจตุลาการแห่งรัฐธรรมนูญ หรือให้อำนาจดังกล่าวแล้วไม่ได้

คำว่า “รัฐธรรมนูญ” “อำนาจนิติบัญญัติ” “อำนาจบริหาร” “อำนาจตุลาการแห่งรัฐธรรมนูญ” เป็นศัพท์ที่บัญญัติขึ้นหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง และมีการร่างรัฐธรรมนูญเพื่อใช้ในการปกครอง โดยข้อกำหนดของรัฐธรรมนูญแบ่งอำนาจออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และ อำนาจตุลาการ

ตัวอย่างที่ 8 คำว่า “ศาลชั้นต้น”

มาตรา 316 ถ้าผู้กระทำความผิดตามมาตรา 313 มาตรา 314 หรือมาตรา 315 จัดให้ผู้ถูกเอาตัวไป ผู้ถูกหน่วงเหนี่ยวหรือผู้ถูกกักขังได้รับเสรีภาพก่อนศาลชั้นต้นพิพากษา

ศาลชั้นต้น เป็นศัพท์ที่บัญญัติขึ้นหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ข้อกำหนดของรัฐธรรมนูญได้เปลี่ยนแปลงอำนาจตุลาการบางประการ คือ อำนาจอธิปไตยทางศาลมาจาก

ปวงชนชาวไทย แทนที่จะมาจากองค์พระมหากษัตริย์ และในปี พ.ศ. 2478 ได้มีการแบ่งศาลออกเป็น 3 ชั้น ได้แก่ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา (ธานินทร์ กรัยวิเชียร, 2511: น.62 - 63) การบัญญัติศัพท์คำว่า “ศาลชั้นต้น” แสดงให้เห็นว่ามีการปรับเปลี่ยนในเรื่องระบบการยุติธรรมจากพระราชอำนาจในการตัดสินความ ของพระมหากษัตริย์ มาเป็นอำนาจตุลาการ ซึ่งเป็นอำนาจหนึ่งในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย

5.2.2 กฎหมายลักษณะอาญา มีการใช้คำแสดงถึง พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ ในขณะที่ประมวลกฎหมายอาญา มีลักษณะที่สะท้อนสถานะของพระมหากษัตริย์ที่ทรงอยู่ใต้รัฐธรรมนูญดังนี้

5.2.2.1 ส่วนพระราชปรารภในกฎหมายลักษณะอาญา มีการใช้ภาษาที่แสดงถึงความเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยของพระมหากษัตริย์ ผ่านการใช้ถ้อยคำ เช่น การกล่าวถึง พระนามอย่างเต็ม (จำนวน 16 บรรทัด) เพื่อแสดงความสำคัญของพระมหากษัตริย์ และมีการใช้คำศัพท์แสดงถึงการเป็นผู้มีอำนาจในการริเริ่มและบังคับใช้กฎหมายของพระมหากษัตริย์ เช่น “ทรงพระราชดำริว่า...” “จึงโปรดให้...” “ทรงพระราชวินิจฉัยให้ยกเลิก...” ดังนี้

“...พระเจ้าแผ่นดินจึงโปรดให้ประชุมลูกขุนณศาลา อันเป็นเจ้ากระทรวงฝ่ายธุรการ พร้อมด้วยลูกขุนณศาลหลวง อันมีตำแหน่งในฝ่ายตุลาการตรวจชำระพระราชกำหนดกฎหมายแลทรงพระราชวินิจฉัยให้ยกเลิกบทกฎหมายที่พ้นเวลาแลสมควรจะใช้ออกเสีย คงไว้แต่ที่ยังใช้ได้จัดระเบียบเข้าเป็นลักษณะมีหมวดหมู่และมาตรา...”

การมีส่วนร่วมในการร่างกฎหมายของพระมหากษัตริย์ ได้แก่ “.....ดังพระราชประสงค์” “ทรงตรวจแก้ไขด้วยพระองค์เอง” “ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้ตราไว้เป็นพระราชบัญญัติสืบไปดังนี้” การใช้ภาษาดังกล่าวนี้นี้ แสดงถึงการมีพระราชอำนาจเต็มในการออกกฎหมายบังคับใช้ ซึ่งเป็นอำนาจของพระมหากษัตริย์ตามระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ดังนี้

“...จนถึงเดือนกันยายน รัตนโกสินทรศก 126 การตรวจชำระกฎหมายลักษณะอาชญาสำเร็จได้ดังพระราชประสงค์ได้นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย เมื่อเสด็จกลับคืนพระนคร ทรงตรวจแก้ไขด้วยพระองค์เองอีกชั้นหนึ่ง...”

ในทางตรงข้าม คำปรารภของพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 มีถ้อยคำที่แสดงให้เห็นถึงขอบเขตพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ รวมถึงการไม่ทรงมีส่วนร่วมในการร่างกฎหมายแต่ทรงเป็นเพียงผู้ประกาศให้ใช้ ได้แก่ “มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศ ว่า...” และ “จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร ดังต่อไปนี้...”

“พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายอาญาเสียใหม่ เพราะตั้งแต่ได้ประกาศใช้กฎหมายลักษณะอาญาในพุทธศักราช 2451 เป็นต้นมา พฤติการณ์ของบ้านเมืองได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นอันมาก

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ โดยคำแนะนำและยินยอมของ สภาผู้แทนราษฎร ดังต่อไปนี้...”

การใช้คำว่า “โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร” แสดงถึงขอบเขตอำนาจของพระมหากษัตริย์ อยู่ที่คำแนะนำและความยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ คือ ผู้มีอำนาจเต็มในการร่างกฎหมายและมีหน้าที่ทูลเกล้าฯ นำเสนอพระมหากษัตริย์เพื่อทรงประกาศให้ใช้ ซึ่งเป็นไปตามแนวทางของการปกครองระบอบประชาธิปไตย

5.2.2.2 ส่วนของเนื้อหาของกฎหมายลักษณะอาญามีการใช้คำแสดงถึงการที่ทรงเป็นผู้มีอำนาจทางการปกครองราชอาณาจักร เช่น การใช้คำว่า “รัฐบาลของพระเจ้าอยู่หัว”, “ทหารบกหรือทหารเรือของพระเจ้าอยู่หัว” เป็นต้น

ตัวอย่างที่ 9

มาตรา 202 ผู้ใดปลอมเงินตราหรือสิ่งของอย่างใดใดซึ่งใช้อย่างเงินตรา ซึ่งรัฐบาลของพระเจ้าอยู่หัวหรือรัฐบาลประเทศอื่น ทำขึ้นเพื่อให้สาธารณชนใช้นั้น ท่านว่ามันปลอมเงินตรา

ตัวอย่างที่ 10

มาตรา 103 ผู้ใดยุยงผู้ซึ่งรับราชการในฝ่ายทหารบกหรือทหารเรือของพระเจ้าอยู่หัวให้หลบหนีก็ดี ให้กำเริบขึ้นก็ดี ให้ละเลยไม่กระทำการตามหน้าที่ก็ดี ท่านให้เอาตัวมันผู้ยุยงเช่นนั้น ลงอาญาจำคุก...

ในขณะที่ประมวลกฎหมายอาญาจะไม่มีการระบุว่าอำนาจการปกครองเป็นของพระมหากษัตริย์และไม่มีการกล่าวอ้างความเป็นเจ้าของ เช่น ใช้คำว่า “รัฐบาล” หรือ “ทหาร” โดยไม่มีการใช้คำว่า “ของพระเจ้าอยู่หัว” ต่อท้าย

ตัวอย่างที่ 11

มาตรา 240 ผู้ใดทำปลอมขึ้นซึ่งเงินตรา ไม่ว่าจะปลอมขึ้นเพื่อให้เป็นเหรียญกระษาปณ์ ธนบัตรหรือสิ่งอื่นใด ซึ่งรัฐบาลออกใช้หรือให้อำนาจให้ออกใช้...

ตัวอย่างที่ 12

มาตรา 115 ผู้ไต่สวนทนายหรือตำรวจให้หนังสือราชการ ให้ละเลยไม่กระทำการตามหน้าที่ หรือให้ก่อการกำเริบ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี

5.2.2.3 บทบัญญัติของกฎหมายลักษณะอาญาแสดงอำนาจการตัดสินความและการลงโทษ เช่นในการจะประหารชีวิตผู้ใด ต้องนำความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาเสียก่อน และต้องได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตก่อน จึงประหารได้ เป็นต้น ในขณะที่ประมวลกฎหมายอาญาจะไม่มีการระบุถึง การตัดสินประหารชีวิตว่าต้องมีการขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต

ตัวอย่างที่ 13

มาตรา 14 ถ้าจะลงอาญาประหารชีวิตแก่ผู้ใด ท่านให้นำความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาเสียก่อน ต่อได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตแล้ว จึงให้เอาตัวมันไปประหารชีวิตโดยด่าบล แลในเวลาที่เขาพนักงานผู้มีหน้าที่ในการอันนั้นจะเห็นสมควร

5.2.3 ในกฎหมายลักษณะอาญา มีการใช้คำที่สะท้อนถึงความเชื่อและค่านิยมในระบบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ตามความเชื่อที่ว่า สรรพสิ่ง เป็นของพระเจ้าแผ่นดิน แต่เดิมเรามีลัทธิที่ถือว่า ที่ดิน เป็นของพระเจ้าแผ่นดิน ในหลักกฎหมายไทยเดิม ตามลักษณะเบ็ดเสร็จบทที่ 42 และ 43 ก็ถือว่าที่ดินเป็นของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ให้ราษฎรอยู่อาศัย ไม่ใช่ที่ของราษฎร (อุทัย ศุภนิธย์, 2526: น.163) คำที่ใช้สำหรับทางราชการจึงมักประกอบด้วยคำว่า “หลวง” ซึ่งหมายถึงของสถาบันพระมหากษัตริย์ (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2542: น.174) เช่น “พินัยหลวง”, “ถนนหลวง”, “ศาลหลวง”, “บัตรตราหลวง”, “ของหลวง” หรือคำว่า “ของท่าน” เป็นต้น

ตัวอย่างที่ 14

มาตรา 17 โทษปรับนั้น ท่านหมายความว่า จำนวนเงินอันกำหนดไว้ในคำพิพากษาให้ปรับเป็นพินัยหลวง

ตัวอย่างที่ 15

มาตรา 26 บรรดาทรัพย์สินซึ่งศาลพิพากษาให้ปรับนั้น ท่านให้ส่งไว้เป็นของหลวงทั้งสิ้น

ตัวอย่างที่ 16

มาตรา 104 ผู้ใดกระทำให้ปรากฏแก่คนทั้งหลายด้วยประการใดใด โดยเจตนาต่อผลอย่างหนึ่งอย่างใด ที่ว่าต่อไปในมาตรานี้ คือ (1) เพื่อจะให้ขาดจากความจงรักภักดีหรือคูหมีนต่อสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ดี ต่อรัฐบาลก็ดี หรือต่อราชการแผ่นดินก็ดี (2) เพื่อให้คนทั้งหลายเกิดความเดือดร้อนแลกระด้างกระเดื่องถึงสามารถอาจจะเกิดเหตุร้ายขึ้นในแผ่นดินของท่านได้ก็ดี...

ในขณะที่ประมวลกฎหมายอาญา ถือว่า สรรพสิ่งเป็นของส่วนรวม มีทุกคนเป็นเจ้าของ จึงมีคำที่แสดงถึง รูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ประชาชนเป็นเจ้าของอธิปไตยปรากฏอยู่ เช่น “ทางสาธารณะ”, “ของแผ่นดิน”, “กฎหมายแผ่นดิน”, “อำนาจบริหาร”, “อำนาจตุลาการ” เป็นต้น

ตัวอย่างที่ 17

มาตรา 35 ทรัพย์สินซึ่งศาลพิพากษาให้ริบให้ตกเป็นของแผ่นดินแต่ศาลจะพิพากษาให้ทำให้ทรัพย์สินนั้นใช้ไม่ได้หรือทำลายทรัพย์สินนั้นเสียก็ได้

ตัวอย่างที่ 18

มาตรา 117 ผู้ใดยุยงหรือจัดให้เกิดการร่วมกันหยุดงาน การร่วมกันปิดงานดจ้าง หรือการร่วมกันไม่ยอมค้าขาย หรือติดต่อทางธุรกิจกับบุคคลใดๆ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกฎหมายแผ่นดิน เพื่อบังคับรัฐบาลหรือเพื่อข่มขู่ประชาชน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี

5.2.4 การใช้คำเรียกคู่ความในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์มีความแตกต่างกันกับการใช้คำเรียกคู่ความในระบอบประชาธิปไตย เนื่องด้วยรัฐธรรมนูญบัญญัติสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดก่อนที่จะมีคำพิพากษาถึงที่สุด ดังนั้นจะปฏิบัติต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยเสมือนผู้กระทำความผิดไม่ได้ ในประมวลกฎหมายอาญาจึงยกเลิกการใช้คำว่า “มัน” เรียกผู้ต้องหาดังที่ปรากฏในกฎหมายลักษณะอาญา

ตัวอย่างที่ 19

มาตรา 18 ผู้ใดต้องคำพิพากษาให้ปรับ แลมิใช้ค่าปรับภายในสิบห้าวันนับตั้งแต่คำพิพากษาถึงที่สุดนั้น ให้ยึดทรัพย์สมบัติมันใช้ค่าปรับ หรือมิฉะนั้นให้เอาตัวมันจำคุกแทนค่าปรับ

5.3 การใช้คำ วลี และถ้อยคำสำนวนสะท้อนการมีระบบชนชั้นของบุคคลในสังคม

การใช้ถ้อยคำสำนวน ในกฎหมายลักษณะอาญา และประมวลกฎหมายอาญา มีความแตกต่างที่โดดเด่นประการหนึ่ง คือ การใช้คำสรรพนามอ้างอิงถึงบุคคล กฎหมายลักษณะอาญา มีการใช้คำสรรพนาม “ท่าน”, “มัน” และ “เขา” เพื่ออ้างอิงถึงบุคคลในสถานภาพต่างกัน กล่าวคือ “ท่าน” ใช้สำหรับอ้างอิงถึงฝ่ายผู้มีอำนาจปกครอง “มัน” ใช้เมื่ออ้างอิงถึงผู้กระทำความผิด และ “เขา” ใช้กับบุคคลที่สาม ที่เป็นบุคคลอื่นหรือเป็นผู้เสียหาย ลักษณะการใช้คำสรรพนามต่างกันนี้ สะท้อนให้เห็นสภาพสังคมที่มีระบบชนชั้น แบ่งแยกระหว่างผู้ปกครอง และผู้ถูกปกครอง คำว่า “ท่าน” เป็นเสมือนแหล่งที่ใช้อ้างอิงในการตัดสินความ เพื่อแสดงว่ามีศักดิ์ มีอำนาจ และเป็นเสมือนตัวแทนของพระเจ้าแผ่นดิน ส่วนคำว่า “มัน” ใช้กับผู้ถูกปกครอง เป็นการแสดงการต่ำศักดิ์กว่า

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง ภาษาในประมวลกฎหมายอาญา เปลี่ยนไปเป็นแบบ ภาษาวลีย์ มากขึ้น เห็นได้จากการที่มีการใช้การละคำสรรพนาม และการใช้คำนามที่ไม่เจาะจงบุคคล แทนการใช้คำสรรพนามบ่งบอกชนชั้น เมื่อต้องการกล่าวซ้ำ หรืออ้างอิงถึงบุคคลนั้นๆ ซึ่งแสดงถึงความเท่าเทียมกันของสถานภาพทางสังคมของบุคคล เช่น ใช้คำว่า “ผู้เสียหาย”, “ผู้กระทำความผิด”, “ผู้ต้องโทษ”, “ผู้อื่น”, “ผู้นั้น”, “บุคคล” หรือใช้การอ้างมาตราของกฎหมาย เป็นต้น

5.3.1 การใช้คำสรรพนาม “ท่าน”

คำว่า “ท่าน” ซึ่งใช้อยู่กฎหมายลักษณะอาญาในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็นการใช้เพื่อเทิดทูนพระมหากษัตริย์ในฐานะที่ทรงเป็นผู้ตรากฎหมาย ข้อกฎหมายต่างๆ มาจากท่าน คำว่า “ท่าน” จึงหมายถึงพระมหากษัตริย์ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขแล้วพระราชอำนาจในการตรากฎหมายเปลี่ยนไป ทำให้ไม่ใช้คำว่า “ท่าน” อันหมายถึงพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ผู้ตรากฎหมาย ในประมวลกฎหมายอาญาจะใช้ มาตรากฎหมาย หรือการละสรรพนามแทนการใช้สรรพนาม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 20 ใช้ มาตรากฎหมาย แทนการใช้ท่าน

กฎหมายลักษณะอาญา - มาตรา 85 ถ้ากำหนดอายุความก็ดี กำหนดเวลาล่วงเลยในการลงอาญาก็ดี ต้องหยุดด้วยประการใด ๆ ท่านให้ตั้งต้นนับกำหนดไปใหม่แต่วันที่หยุดนั้น

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96 - ภายใต้บังคับมาตรา 95 ในกรณีความผิดอันยอมความได้ถ้าผู้เสียหายมิได้ร้องทุกข์ภายในสามเดือน นับแต่วันที่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด เป็นอันขาดอายุความ

ตัวอย่างที่ 21 ใช้การละสรรพนามแทนการใช้ท่าน

กฎหมายลักษณะอาญา - มาตรา 193 ผู้ใดกระทำแก่เรือที่ใช้เดินทะเลก็ดี แก่ประภาคาร, หุ่น, แลเครื่องหมายอย่างใดใด ซึ่งท่านสถาปนาไว้ ณะที่ต่างๆ เพื่อเป็นการสดวกแลปราศจากภัยอันตรายแก่การเดินเรือก็ดี ให้ของนั้นๆ ชำรุดเสียไป...

ประมวลกฎหมายอาญา - มาตรา 231 ผู้ใดกระทำด้วยประการใดๆ ให้ประภาคาร หุ่น สัญญาณหรือสิ่งอื่นใด ซึ่ง จัดไว้เป็นสัญญาณเพื่อความปลอดภัยในการจราจรทางบกการเดินเรือหรือการเดินอากาศ

5.3.2 การใช้คำสรรพนาม “มัน” ใช้แทนผู้กระทำความผิด ในประมวลกฎหมายอาญาจะใช้ คำนาม การกล่าวคำนามซ้ำ การละสรรพนาม และการใช้ “ผู้นั้น” แทน เป็นต้น

ตัวอย่างที่ 22 ใช้ การละสรรพนาม แทนการใช้ “มัน”

กฎหมายลักษณะอาญา - มาตรา 69 ผู้ใดสมรู้ในความผิดฐานละหุโทษ ท่านว่าไม่ควรลงอาญาแก่มัน

ประมวลกฎหมายอาญา - มาตรา 106 ผู้สนับสนุนในความผิดละหุโทษ ไม่ต้องรับโทษ

ตัวอย่างที่ 23 ใช้ การกล่าวคำนามซ้ำ แทนการใช้ “มัน”

กฎหมายลักษณะอาญา - มาตรา 56 ถ้าเด็กอายุยังไม่ถึงเจ็ดขวบกระทำความผิด ท่านว่ามันยังมีรู้ผิดแลชอบ อย่าให้ลงอาญาแก่มันเลย

ประมวลกฎหมายอาญา - มาตรา 73 เด็กอายุยังไม่เกินเจ็ดปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ

ตัวอย่างที่ 24 ใช้ “ผู้กระทำความผิด” แทนการใช้ “มัน”

กฎหมายลักษณะอาญา - มาตรา 47 ผู้ใดกระทำความผิด ในเวลาวิกลจริตอันเกิดแต่สัญญาวิปลาศก็ตาม เกิดแต่พยาธิก็ตาม ถ้าปรากฏว่าในเวลากระทำนั้นมันยังมีสติพอจะรู้ผิดชอบหรือยับยั้งได้ ท่านว่ามันควรต้องมีโทษ

ประมวลกฎหมายอาญา - มาตรา 65 ผู้ใดกระทำความผิดในขณะที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบ หรือไม่สามารถบังคับตนเองได้ เพราะมีจิตบกพร่อง โรคจิตหรือจิตฟั่นเฟือน ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้น แต่ถ้าผู้กระทำความผิดยังสามารถรู้ผิดชอบอยู่บ้าง หรือยังสามารถบังคับตนเองได้บ้าง ผู้นั้นต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้น

5.3.3 การใช้คำสรรพนาม “เขา” ใช้แทน ผู้ถูกกระทำ ผู้เสียหาย หรือบุคคลที่สาม ในประมวลกฎหมายอาญามีการใช้ “เขา” เป็นสรรพนามหนึ่งครั้งในมาตรา 362 และมีการใช้ คำนาม การใช้คำนามในรูปผู้ถูกกระทำ และการใช้ “ผู้อื่น” และ “ผู้หนึ่งผู้ใด” แทน เป็นต้น

ตัวอย่างที่ 26 ใช้คำนาม “บุคคล” แทน “เขา”

กฎหมายลักษณะอาญา - มาตรา 136 เจ้าพนักงานคนใดใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ โดยทางอันมิชอบ มันบังคับให้เขาให้หรือให้เขาหาทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อย่างใดโดยอันมิควรจะได้ตามกฎหมาย มาให้แก่ตัวมันเองก็ดี หรือให้แก่ผู้อื่นก็ดี ท่านว่ามันมีความผิด

ประมวลกฎหมายอาญา - มาตรา 148 ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงานใช้อำนาจในตำแหน่งโดยมิชอบ ช่มชู้ใจ หรือจงใจเพื่อให้บุคคลใดมอบให้หรือหามาให้ซึ่งทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด แก่ตนเองหรือผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปีหรือจำคุกตลอดชีวิต

ในประมวลกฎหมายอาญามีการใช้สรรพนามเพียงคำเดียวคือคำว่า “เขา” ในมาตรา 362

ตัวอย่างที่ 38 (ประมวลกฎหมายอาญา)

มาตรา 362 ผู้ใดเข้าไปในอสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่น เพื่อถือการครอบครองอสังหาริมทรัพย์นั้นทั้งหมดหรือแต่บางส่วน หรือเข้าไปกระทำการใดๆ อันเป็นการรบกวนการครอบครองอสังหาริมทรัพย์ของเขาโดยปกติสุขต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

6. สรุป

การศึกษาเปรียบเทียบภาษากฎหมายเชิงต่างสมัยนี้ แสดงให้เห็นว่ากฎหมายนอกจากจะเป็นเครื่องมือที่ใช้เพื่อกำหนดความประพฤติของคนในสังคม เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคมแล้ว ภาษาที่ใช้ในกฎหมายยังสามารถสะท้อนภาพของสังคมและบริบทแวดล้อมของกฎหมายนั้นๆ อีกด้วย ประมวลกฎหมายอาญาเป็นเสมือนสัญลักษณ์ที่สำคัญของการเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยเป็นสัญลักษณ์ของการเปลี่ยนผ่านและการแทนค่าด้วยระบอบประชาธิปไตย ในขณะที่กฎหมายลักษณะอาญาเป็นสัญลักษณ์ของสังคมสมัยเดิมในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์

งานวิจัยนี้สนับสนุนแนวคิดในงานวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ที่เชื่อว่าหน้าที่หนึ่งของภาษาคือการสะท้อนภาพสังคมของภาษานั้น และมองว่าภาษาเป็นสิ่งที่สะท้อนวิถีปฏิบัติทางสังคม และสังคมก็เป็นตัวกำหนดการใช้ภาษาของคนในสังคม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กฤษดาพรรณ หงศ์ดารมภ์. **มองสังคมผ่านวาทกรรม**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.
- กอบพร จันทนาคร. “บทวิเคราะห์เปรียบเทียบภาษาในกฎหมายตราสามดวงและกฎหมายปัจจุบัน: กฎหมายครอบครัว.” **วิทยานพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**, 2530.
- กิตติศักดิ์ ปกติ. **การปฏิรูประบบกฎหมายไทยภายใต้อิทธิพลยุโรป**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ วิทยุชน, 2546.
- ดุยการณ์ กรณต์แสง. “การวิเคราะห์การนิยามศัพท์ภาษากฎหมาย : กฎหมายครอบครัวและมรดก.” **วิทยานพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**, 2537.
- ธงทอง จันทรางศุ. **การปฏิรูปภาษากฎหมายไทยในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว**. ม.ป.ท., 2535. (อัคราเน)
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร. **การปฏิรูประบบกฎหมายและการศาลในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระปิยมหาราช**. พิมพ์เผยแพร่โดยกระทรวงยุติธรรมในการจัดงานฉลองวันเฉลิมฉลองราชสมบัติของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า 23 ตุลาคม 2511. ม.ป.ท., 2511.
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร. **ภาษากฎหมายไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550.
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร. **องคมนตรี**. สนทนา, 15 มกราคม 2554.
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร. **องคมนตรี**. บันทึก, 15 กุมภาพันธ์ 2554.
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร และวิชา มหาคุณ. **การตีความกฎหมาย**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์, 2548.
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร และอภิชน จันทรเสน. **คำแนะนำนักศึกษากฎหมาย**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550.
- ประสิทธิ์ แสนศิริ. **พจนานุกรมกฎหมาย**. ม.ป.ท., 2504.
- พัชรินทร์ เปี่ยมสมบุรณ์. “การปฏิรูปกฎหมายของประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2411 ถึง พ.ศ. 2478.” **วิทยานพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**, 2517.
- มานิตย์ จุมปา. **ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมาย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- มีชัย ฤชุพันธุ์. **หลักการเขียนคำนิยามศัพท์ในการร่างกฎหมาย**. หนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ศ.ดร.สมภพ ไทตระกิตย์. ม.ป.ท., ม.ป.ป.
- ยอร์ช ปาดูซ์. **บันทึกของนายยอร์ช ปาดูซ์**. แปลโดย สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิทยุชน, 2546.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2542**. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับสไคชั่น, 2546.
- แสง บุญเฉลิมวิภาส. **ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย (The Thai Legal History)**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิทยุชน, 2543.
- อุทัย สุภินิตย์. **ประมวลศัพท์กฎหมายไทยในอดีตและปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ประกายพรึก, 2526.

ภาษาอังกฤษ

- Charrow, R., and Crandall, J.A. “Characteristics and Functions of Legal Language” In **Sublanguage: Studies of Language in Restricted Semantic Domains**. pp. 175 - 176. Berlin : Walter de Gruyter, 1982.
- Danet, B. “Legal Discourse” In **Handbook of Discourse Analysis**. London : Academic Press. 1985.
- De Beaugrande, R. **Linguistic Theory : The Discourse of Fundamental Works**. London: Longman, 1991
- Fowler, Roger. **Language in the news: discourse and ideology in the press**. London and New york: Routledge, 1991

- Halliday, M. A. K. **An Introduction to Functional Grammar**. London: Arnold, 2004
- Mattila, H. **Comparative Legal Linguistics**. Hampshire : Antony Rowe Ltd., 2006
- Tiersma, Peter. **Legal Language**. Chicago : University of Chicago Press, 1999
- Trask, R. L. **A Student's Dictionary of Language and Linguistic**. London : Arnold., 1997
- Williams, C. **Tradition and Change in Legal English**. Berlin: Peter Lang., 2007

